

Kommunal Gæld.

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening
den 15. April 1909.

Af

Michael Koefoed.

I vore Dage, da den gamle liberalistiske Betragtning med dens Overladen af alt til det private Initiativ, mere og mere har maattet vige Pladsen for modsatte Anskuelse, og da man fra alle Sider søger at komme de mindst modstandsdygtige til Hjælp og raade Bod paa de Ulykker, der saa at sige uforskyldt rammer de uheldigst stillede i Samfundet, har Lovgivningsmagten her i Landet som andetsteds paa mange Omraader imødekommet Tidens Krav og gennem offentlige Foranstaltninger bragt en højst fornøden Hjælp til Veje.

Vilde nu imidlertid nogen spørge mig, hvor jeg mente, at der i Øjeblikket var mest Trang til en Indgriben fra Statens Side, og hvem der i højest Grad trængte til offentlig Beskyttelse, vilde jeg uvilkaarlig svare: det gør Fremtidens Skatteydere. Der har i den sidste Menneskealder inden for de danske Kommuner gjort sig en overordentlig stærk Tendens gældende til gennem den kommunale Gælds Forøgelse

at vælte Byrderne ved Nutidens Foranstaltninger over paa Fremtiden, ret som om denne Fremtid ikke havde sine egne Opgaver at varetage, men burde se et af sine væsentligste Formaal i Afbetalingen og Forrentningen af den Gæld, vi har overladt den som vor Arv. Og Fremtidens Skatteydere er et taalmodigt Objekt at have at gøre med; de er ikke som Nutidens, der straks melder sig med høje Veraab, naar Skatterne bliver saa høje, at de nødvendiggør en Forandring i Livsvanerne — her er der ingen Skrig, om ogsaa Saksen foruden Ulden tager noget af Skindet med.

Dette er antagelig ogsaa Grunden til, at man har været saa overmaade villig til at undgaa en forhøjet Skattebyrde i Øjeblikket og i Stedet tilvejebringe de fornødne Midler til Udgifternes Afholdelse gennem Laan; men dette skal nok vise sig at være et uheldigt Skraaplan at komme ind paa. Man mærker paa den Maade kun Fordelene ved Savnets Afhjælpning, og man undgaar at stille de to Forhold op overfor hinanden, som man burde se i deres Sammenhæng: paa den ene Side Nytten ved den paagældende kommunale Foranstaltning, paa den anden Side Byrden, man paa drager sig derved. Gjorde man det i større Omfang i Nutiden, er jeg ikke sikker paa, om der ikke paa mange Punkter blev administreret billigere, end Tilfældet er. Jeg har ofte i det sidste Aar, hvor der offentlig og privat er rejst Klage over den private Luksus og manglende Økonomi, gjort mig selv det Spørgsmaal: hvem har lagt for i saa Henseende, og jeg maa tilstaa, at ikke sjældent førte Sporene tilbage til offentlige Institutioner, hvis Ledere havde at staa til Ansvar enten overfor Aktionærers eller Skatteyderes Penge,

og saa maa jeg dog nok sige, at man med større Ret kan bruge sine egne Midler til, hvad man lyster, end naar det er betroet Gods, hvor man har Ansvar overfor andre og derfor bør være dobbelt varsom.

Jeg skal nu i det følgende tillade mig at fremføre nogle Tal for at vise Kommunegældens Vækst i den nyere Tid. Jeg er naturligvis ikke blind for, at man med Rette overfor den uhyre Vækst, der har fundet Sted, foruden til den stigende Befolkning og den forøgede Skatteevne vil henvise mig til, at kommunal Administration er noget helt andet nu end for en Menneskealder siden, og at Statsmagten ikke har været betænkelig ved i stort Omfang at lægge nye Opgaver over paa Kommunerne og udvide deres Virksomhedsomraade, skabe højere Lønninger osv., men sjældent har bekymret sig om at anvise de til de forøgede Byrder fornødne Indtægter. Ej heller er jeg blind for, at naar der er fastsat en bestemt Grænse for Skatteprocentens Højde, nytter det kun lidet at anvise Skatteforhøjelse som den rationelle Udvej, selv om jeg ikke vil indrømme, at en saadan Bestemmelse i én Kommune med Rette motiverer, at Nabokommunerne heller ikke skulde kunne benytte deres Bevægelsesfrihed. Men selv om jeg paa Forhaand gør opmærksom paa disse Forhold, er det dog ikke min Mening dermed at ville have sagt, at saa har den stedfundne Gældsforøgelse været nødvendig -- tværtimod Gældsforøgelsen har været saa stor, at Bevægelsen havde været ganske den samme her i Byen som i Landets andre Kommuner, selv om Misforholdet mellem Hovedstaden og de andre Kommuner maaske ikke havde været slet saa stort, som det nu synes at være.

Og jeg vil ogsaa tilføje, at Kommunegældens uhyre Vækst i den nyere Tid ikke er noget for Danmark ejendommeligt, men at vi genfinder den samme Bevægelse i Europas andre Kulturstater; dog i disse har man ganske vist mere gjort sig Faren derved klar og i større Omfang tænkt paa den Skæbne, man bereder sine Efterkommere i flere Led, end man hidtil har gjort hertillands.

Endnu i 1870 udgjorde Kommunegælden her i Landet et saare beskedent Beløb, ikke en Gang 29 Mill. Kr., medens Staten samtidig havde en Gæld paa 233 Mill. Kr. Af disse 29 Mill. Kr. faldt over Halvdelen paa København, nemlig 16 Mill., 6 Mill. paa Provinsbyerne, 5 Mill. paa Sognekommunerne og henved 2 Mill. paa Amterne. I 1890 var Kommunegælden steget til 76 Mill. Kr., altsaa til henved $2\frac{3}{4}$ Gange saa stort et Beløb som i 1870, medens samtidig Statens Gæld, som i 1870 — saa faa Aar efter Krigen i 1864 — havde været ekstraordinær stor, var gaaet ned til 189 Mill. Kr. Inden for de forskellige Grupper af Kommuner var Gældstigningen fra 1870 til 1890 navnlig stor for Provinsbyerne, hvor Gælden steg til omtrent det firdobbelte (fra 6 til henved 24 Mill.), men ogsaa for Sognekommuner og Amter var Stigningen stor, henholdsvis fra 5 til op imod 17 Mill., og fra $1\frac{3}{4}$ til 5 Mill. Kr., medens Københavns Gældstigning fra 16 til $28\frac{1}{2}$ Mill. nok absolut set androg et stort Beløb, men forholdsvis altsaa kun betød en Stigning til knap det dobbelte. Paa Frederiksberg var Gælden i 1890: $1\frac{3}{4}$ Million.

I de 20 Aar fra 1870 til 1890 var der altsaa en Stigning fra 29 til 76 Mill. Kr.; men et langt mere

betænkeligt Billede frembyder sig for de følgende 17—18 Aar; det er for saa vidt ikke det samme Aar for alle Kommuner, idet vi for Sogne og Provinsbyer endnu ikke har ført Opgørelsen længere frem end til 1907, medens Tallene for Hovedstaden refererer sig til 1908. Omkring 19⁰⁷/₀₈ er vi naaet op til en samlet Kommunegæld her i Landet paa 252 Mill. Kr., paa det allernærmeste det samme Beløb, som Statsgælden samtidig andrager; pr. 31. Marts 1908 var nemlig Statens samlede Gæld 256 Mill. Kr., og deraf er de 20 Mill. endda kun i uegentlig Forstand en Gældspost, idet denne Gæld er den Obligation paa 20 Mill. Kr., som Staten har udstedt som Sikkerhed for Hypotekbankens Forpligtelser.

Spørger man nu, hvor inden for de forskellige Kommuner denne uhyre Stigning navnlig har fundet Sted, er mit Svar: først og fremmest i Hovedstaden, i København og paa Frederiksberg. I København udgjorde alene Stadens Laan i 1890: 28¹/₂ Mill. Kr., den 31. Marts 1908: 140,7 Mill. Kr., i de 18 Aar er Gældsbyrden altsaa vokset med over 112 Mill. Kr., d. v. s. gennemsnitlig med mellem 6 og 7 Mill. Kr. om Aaret (samtidig udgjorde de københavnske Skatter gennemsnitlig 8,1 Mill. Kr. aarlig, i 19⁰⁷/₀₈: 11,9 Mill. Kr.). Nu ved jeg naturligvis godt, at ikke alle disse Penge har fundet deres Anvendelse i Skoler, Hospitaler osv., med andre Ord i ikke-udbyttegivende Foretagender, tværtimod, København har gennem Opkøb af Grunde anbragt i hvert Fald en Del af Kapitalerne saaledes, at man maa haabe, at vore Efterkommere vil drage sig Pengeanbringelsen til Nytte og Fordel (noget lignende kan jo ogsaa siges om Frederiksberg, om Aarhus

og flere andre Kommuner). Men det er alligevel kun en mindre Del af Pengene, dette gælder om, og hvad der er sikkert, det er, at vi nu indtil videre har at forrente og afdrage 140 Mill. Kr., medens det er mere tvivlsomt, hvor stort et Udbytte Aktiverne vil give (disse opgjordes i 1908 til 205 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr., hvoraf de 30 Mill. er Kassebeholdning og Restbeløbet af Laanet, som der antagelig er disponeret over til de i de nærmeste Aar projekterede nye Anlæg, 16 Mill. er Indtægtsrestancer og andre Aktiver, og saa er der 53 Mill. i faste Ejendomme som Skoler, Hospitaler osv., 40 Mill. i Ejendomme, der har almindelig økonomisk Betydning, og 46 Mill. i Belysningsvæsenets Ejendomme foruden 19 Mill. i Panteobligationer og Tilgodehavender af forskellig Art).

Men en endnu stærkere Stigning finder vi forholdsvis set paa Frederiksberg, hvor vi endnu i 1890 kun havde en Gæld paa 1 $\frac{3}{4}$ Mill., men i 1908 paa 15 Mill., og her er man efter min Mening ikke saa berettiget til at skyde Skylden paa Københavns faste Skatteprocent, som man giver det Udseende af. Nu er ganske vist Frederiksbergs Folketal steget fra 47000 i 1890 til 87000 i 1906, men selv dette taget i Betragtning er Gældstigningen en saadan, at den nok kan fylde en med Angst for Fremtiden.

Gaar vi saa udenfor Hovedstadens Enemærker, finder vi ogsaa der overalt en stærk Stigning i Gældsbyrden, i Provinsbyerne fra 23,6 Mill. i 1890 til 55,6 i 1907, i Sognekommunerne fra 16,8 til 27,6 Mill., i Amtskommunerne fra 5,1 til 13,2 Mill.; medens Tallene saavel for Provinsbyerne som for Sognekommunerne har været i stadig og jævn Tilvækst, var Amtskommunernes Gæld større i Aarhundredets første Aar, end den var i 1907.

Det er egentlig ikke Stordriftens Fordele og Billighed, man først og fremmest faar Øje paa ved Betragtningen af disse Tal; paa den ene Side har vi Hovedstaden med to Kommuner, som tilsammen tæller 514.000 Mennesker og har en Gæld paa 155 Mill., paa den anden Side 73 Provinsbyer med 509,000 Mennesker og en Gæld paa 56 Mill., altsaa paa det nærmeste 100 Mill. Kr. mindre. Nu vil man vel nok hertil sige, at Indtægterne i Hovedstaden er langt større end i Provinsbyerne; ja, det er de selvfølgelig, og heri maa ogsaa Grunden søges til, at det er lykkedes at optage saa store Laan, uden at Vilkaarene er blevne altfor trykkende; men selve Indtægtsforholdene motiverer for Resten ikke en saa stor Forskel i Gældsbyrden som fra 56 til 155 Mill.; ved den sidste Ansættelse til Stats-Indkomstskat var nemlig Skatteydernes samlede Indkomst i Hovedstaden 255 Mill., i Provinsbyerne 147 Mill., altsaa var Indtægten i Hovedstaden 70 % større end i Provinsbyerne, men Gældsbeløbet var henved 3 Gange saa stort. Men det kan jo saa være, at vi herinde lever under ganske anderledes idylliske kommunale Tilstande, end man gør i Provinsbyerne — for mig, der har tilbragt en Del af mit Liv begge Steder, falder det forresten ikke umiddelbart i Øjnene.

Naturligvis maa denne Kommunegældens Stigning give sig et stærkt Udtryk i de Summer, som Kommunerne opfører paa deres Regnskaber som Udgifter til Forrentning af Gæld og Afdrag paa Laan; ogsaa her vil jeg sammenligne Tiden omkring 1890 med de nyeste foreliggende Data (Regnskabsaarene 19⁰⁶/₀₇ og 19⁰⁷/₀₈), idet jeg forudskikker den Bemærkning, at de store nye Laan i Hovedstaden endnu ikke har øvet

deres fulde Indflydelse paa disse Tal, da de er optagne saa nyligt. Medens Forrentningen af Gælden i 1890—94 gennemsnitlig androg 3 Mill. Kr., er den nu over 8 Mill., og et lignende Beløb — bortset fra Tilbagebetalingen af Københavns midlertidige Laan — medgik til Afdrag mod $4\frac{1}{3}$ Mill. i Begyndelsen af 1890'erne. Alene til Kommunernes Forrentning af Gæld medgaar nu over 8 Mill. Kr. om Aaret; jeg antager, at dette vil forekomme de fleste at være et ret stort Beløb, og til Sammenligning skal jeg blot nævne, at Statens Indkomstskat for hele Landet i 19⁰⁸/₀₉ er opgjort til $7\frac{1}{2}$ Mill. Kr., og altsaa end ikke naar dette Beløb.

Men er der da slet ingen Grænse for, hvor højt disse Laanebeløb kan stige, ud over den Grænse, som ligger i, at Kreditorerne tilsidst vel nok vil blive betænkelige ved en saadan Pengeanbringelse?

Jo, i Kommunallovene er der givet visse Bestemmelser, men rigtignok under Forhold paa dette Omraade, som uendelig meget afviger fra Nutidens kommunale Liv. Saavel i Loven om Bestyrelsen af Københavns kommunale Anliggender af 1857 som i Landkommunalloven af 1867 og i Loven om Købstadkommunernes Styrelse af 1868 er der truffet Bestemmelser om, at ingen Kommune maa optage Laan af større Beløb eller paa længere Tid, end at de kan tilbagebetales af det følgende Aars Indtægter, eller forny saadanne Laan eller vedtage en Forlængelse af den Tid, hvori de skal afbetales, med mindre de erhverver den overordnede Myndigheds Samtykke dertil, hvilket for Københavns, Provinskøbstædernes og Amtskommunernes Vedkommende vil sige Indenrigsministe-

riets. for Sognekommunerne Amtsrådets. Men nærmere Bestemmelser om, hvor store Laan der overhovedet kan optages, hvor lang Afbetalingsterminen skal være for de forskellige Arter af Laan, er der ikke truffet fra Lovgivningsmagts Side; det er overladt den overordnede Administrations Skøn, det vil sige Indenrigsministeriets og de 21 Amtsråds. Medens der ikke vil være noget i Vejen for, at der inden for de 21 Amtsråd følges ret forskellige Principper i saa Henseende, er Forholdet naturligvis noget andet for Indenrigsministeriets Vedkommende. Der har selvfølgelig i Tidens Løb dannet sig en vis ensartet Praksis ved Meddelelsen af Laanetilladelse, saaledes at det først og fremmest undersøges, om Kommunen byder den tilstrækkelige Sikkerhed for Optagelsen af Laanet, hvorunder de Byrder, der i Forvejen paahviler Kommunen, og dennes Beskatningsforhold gøres til Genstand for Undersøgelse, og dernæst den Anvendelse, der ønskes givet Laanebeløbet; herefter retter nemlig Tilbagebetalingsfristen sig, som er længst, naar Laanet anbringes i udbyttegivende Foretagender (50 Aar ved Jernbanelaan, 40 Aar i andre udbyttegivende Foretagender som Gas- og Elektricitetsværker, 28 Aar naar Talen er om almindelige kommunale Formaal saasom Kloakanlæg, Skolebygninger osv., 15 Aar ved Lystpavilloner og desl. og endelig 5 Aar ved de for Tiden moderne Laan i Anledning af Lærerlønningernes Forhøjelse; gennem denne korte Amortisation har Autoriteterne givet deres Mening til Kende: at en ordentlig, aarlig tilbagevendende Udgift bør afholdes af Kommunens ordentlige Indtægter og ikke paa ekstraordinær Maade gennem Laan). Endvidere paaser Ministeriet, at Kommunerne ikke

gennem Konverteringer og Laaneombytninger i Virkeligheden udskyder Tilbagebetalingsterminen til et senere Tidspunkt end det, den oprindelige Laanetilladelse angav. For København har Laanetilladelsen allerede siden det i 1886 optagne Laan i Almindelighed været givet paa 60 Aar (kun Laanene af 1901 og 02 har en Amortisationstid paa 47 à 50 Aar), uden at der er gjort Forskel under Hensyn til Laanets Størrelse eller dets Anvendelse. For Frederiksbergs Vedkommende er de i de sidste Aar optagne Laan tænkt amortiserede i 40 Aar, uagtet de Formaal, hvortil Laanene optoges, egentlig skulde medføre en kortere Amortisationsfrist.

— Vil man nu undersøge, hvorledes de tilsvarende Forhold er ordnede i vore Nabolande, falder det ikke mindst i Øjnene, at vore Kommunelaan har en meget lang Amortisationsfrist, og dette er jo et Forhold, som i høj Grad gør de sidste Decenniers stærke Stigning i Gældens Størrelse betænkelig. — Jeg skal i saa Henseende anføre, hvorledes Forholdene er ordnede i Norge, Sverige, England og Preussen.

I Norge, hvor Gælden fra 1890 til 1905 er steget fra 41 til 138 Mill. Kr., er det i Kommunalloven af 1837 bestemt, at der skal erhverves kongelig Approbation paa enhver Beslutning, som paadrager Kommunen Udgifter ud over et Tidsrum af 5 Aar, for at Beslutningen kan opnaa Gyldighed. — Forinden saadan Approbation gives paa en Kommunebeslutning angaaende Optagelse af Laan for Kommunens Regning med længere Tilbagebetalingstid — der forekommer næppe nogen længere Termin end 40 Aar, altsaa kortere end almindeligt hos os — skal der i Henhold til en kgl. Resolution af 1869 af Justitsdepartementet afgives Betænk-

ning i Sagen, til hvilken Betænkning der hos det statistiske Centralbureau skal indhentes en Erklæring angaaende den paagældende Kommunes økonomiske Stilling. I denne Erklæring oplyses først og fremmest Kommunens Folketal, dens Formue- og Indtægtsforhold absolut og pr. Individ og sammenlignet med Forholdene i tilsvarende Kommunegrupper, de kommunale Beskatnings- og Gældsforhold, ligeledes sammenlignet med Forholdene i tilsvarende Kommunegrupper. I tvivlsomme Tilfælde suppleres disse mere almindelige Oplysninger med specielle angaaende Næringsforhold, Handelsomsætning, Assuranceværdi og Fattigunderstøttelse, medens der i mindre og klare Sager gives en ganske summarisk Udtalelse.

Saa vidt bekendt er det ikke forekommet, at den ansøgte Tilladelse til at optage Laan for en Kommunes Regning nogensinde er blevet afslaaet. Derimod har Departementet af Hensyn til den laansøgende Kommunes allerede før det nye Laans Optagelse forholdsvis betydelige Gældsbyrde undertiden gjort Henstilling til vedkommende Kommunalbestyrelse om enten for Tiden ikke at optage noget nyt Laan eller at ordne sig med et mindre Laanebeløb end paatænkt. — I de senere Aars offentlige økonomiske Debat har der hævet sig alvorlige Røster, der ønsker Laanene indskrænkede og mere tidssvarende Afbetalingsregler.

I Sverige steg Kommunegælden fra 1890 til 1904 fra 158 til 346 Mill. Kr. Hovedreglen med Hensyn til Laans Optagelse er i dette Land ifølge kgl. Forordning af 1862, at enhver Kommune, som vil optage Laan, hvis Tilbagebetalingstid er længere end 2 Aar (for Stockholms Vedkommende 5 Aar), skal fremsende

sin Beslutning herom til kgl. Majestæts Prøvelse og Godkendelse. Særlige Regler, hvorefter denne Prøvelse finder Sted hos Regeringen, er ikke fastsatte, men under Overvejelserne tages der Hensyn til ¹⁾ at Kommunen er lovlig berettiget til at afholde den Udgift, hvortil Laanet optages, ²⁾ at Udgiften ikke er af den Natur, at den bør bestrides gennem den almindelige Skattepaaligning, og ³⁾ at Kommunens økonomiske Stilling er en saadan, at Laanets Tilbagebetaling ikke bliver altfor byrdefuld.

Den Kontrol, Staten saaledes øver med Hensyn til Kommunernes Optagelse af Laan, har imidlertid i flere Henseender vist sig at være ret ineffektiv, og stundom har der maattet meddeles Tilladelse til Laan, som helst ikke burde være givet, saaledes f. Eks. naar en Kommune har tegnet Aktier i et Jernbaneanlæg med meget usikre økonomiske Chancer, og først senere har besluttet i den Anledning at optage et Laan, som da naturligvis daarlig har kunnet afslaa.

Men ogsaa i dette Land staar Sagen paa Dagsordenen, og Civilministeren har fornylig fremsat et Forslag til en Del forandrede Bestemmelser paa dette Omraade, som for Tiden er udsendt til Betænkning hos Kommunerne. Det er navnlig den hidtidige Tilladelse til at optage Laan paa kort Tid (2 og 5 Aar), som ønskes indskrænket. I sin Indstilling til Statsraadet om denne Sag gør Civilministeren gældende, at alene Bykommunernes svævende Gæld andrager 73 Mill. Kr., og at mere end Halvdelen heraf var placeret udenfor Rigets Grænser. Det er indlysende, at et saadant Forhold medfører store Farer, skaber Usikkerhed i Landets økonomiske Forhold, og under Krisen i 1907

og 1908 blev man klar over Farerne, idet de uheldige økonomiske Forhold yderligere skærpedes ved Kommunernes Veksler og korte Forskrivninger i Udlandet, som fremkom til Betaling. Dertil kommer, at disse Laan paa kort Tid faktisk gennem Omsætning bliver til Laan paa lang Tid, og ogsaa har fundet deres Anvendelse til Formaal, som gaar ud over det øjeblikkelige Behov, og paa den Maade gør Regeringens Laanetilladelse illusorisk. Lovforslaget gaar derfor ud paa, at heller ikke korte Laan fremtidig kan optages uden Regeringens Samtykke; dog behøves der ikke Samtykke til Optagelse af midlertidige Laan, naar disse ikke overstiger Halvdelen af det foregaaende Aars Skattepaaligning; herefter skulde samtlige Byer kunne optage Laan til at samlet Beløb af 20 Mill. Kr. — adskilligt mindre end de nuværende 73 Mill. Men ogsaa i dette Land staar Kommunernes Laanepolitik altsaa paa Dagsordenen, og her som hos os og i Norge er det navnlig Byernes Laanepolitik, der paakalder Opmærksomheden paa Grund af de Farer, den frembyder baade for det nuværende Samfund og for Fremtidens Skatteydere. Men en Trøst for vort eget Land er der jo altid at finde i den Omstændighed, at vi ikke har en saadan stor paa kort Tid i Udlandet optagen Kommunegæld.

Vender vi os derefter til England*) har Spørgsmaalet ogsaa der været optaget til indgaaende Drøftelse fornylig. Den samlede Gæld i England-Wales steg fra

*) Jfr. med Hensyn til Kommunegælden i England og Preussen E. W. Aslaksen: Statskontrol med Kommunernes Finanstyrelse i norsk Statsøkonomisk Tidsskrift, 1905.

3452 Mill. Kr. i 1890 til 6745 Mill. i 1903, Skotlands fra 579 til 896 Mill. Kr.

Der blev i 1903 nedsat en Komité af Overhus og Underhus til Undersøgelse af Kommunernes finansielle Styrelse i Forhold til den kommunale Forretningsdrift, og som sædvanlig i England gik denne Komité frem med stor Grundighed. — modtog Forklaringer og afhørte de Mænd, som kendte til Forholdene —, hvorom den foreliggende Betænkning bærer Vidne. Samtidig førtes der i de økonomiske Fagtidsskrifter en livlig Diskussion om Emnet.

I England er Reglen paa Laaneområdet den, at ingen Kommune kan rejse Laan til noget Foretagende, uden at der erholdes Lovgivningsmyndighedernes Tilladelse dertil. (Det samme er Tilfældet i Frankrig). Paa nogle enkelte Omraader er der dog ved Lov givet almindelig Bemyndigelse til at optage Laan under Kontrol af vedkommende Ministerium. Men i langt de fleste Tilfælde maa der en speciel Lov til. Der indgives da et Andragende til Parlamentet, og den videre Behandling for vedkommende Komité foregaar under næsten procesmæssige Former, idet ikke alene Kommunen, men ogsaa private, som mener, at Tilladelsen ikke bør gives, lader møde for Komiteen. Med Assistance af Fagmænd fra det paagældende Ministerium granskes Andragenderne og fastsættes Betingelserne for Laanets Tilbagebetaling. Og dette er ingenlunde en Formsag, saaledes som man nærmest faar Indtryk af, at det er i de nordiske Lande, tværtimod betragtes disse Funktioner som overordentlig vigtige for Kommunernes og hele Landets Velfærd. I de Tilfælde, hvor Regeringen kan give Laanetilladelsen (i Alminde-

lighed paa 20 Aar), er det det paagældende Ministerium, som udfører Undersøgellesarbejdet efter lignende Grund-sætninger.

Almindelige Regler for, hvilke Betingelser der opstilles for Kommunelaan gives ikke. Men der fastsættes en Amortisationsfrist, afpasset efter hvert Foretagendes Art. Princippet er, at enhver Laaneanvendelse maa være amortiseret inden det Tidspunkt, da vedkommende Foretagendes Levetid maa antages at være forbi, og i ethvert Tilfælde inden for en Maksimumsgrænse ogsaa for de Foretagender, der forudsættes at være stedse-nyttige. Denne Grænse har varieret noget til forskellige Tider, op til 50 Aar. For Elektricitetsværker og elektriske Sporveje er Fristen 25 à 30 Aar, for Vand- og Gasværker noget længere, men rigtignok da ofte i Forbindelse med Forbud mod at tage noget til Indtægt for Kommunen, før det hele er betalt.

I England ordnes Amortisationen teknisk set saaledes, at de paagældende Laan tillades optagne, hvor Vilkaarene er mest favorable uden Hensyn til Amortisationsfristen for den specielle Laaneanvendelse; men for hver saadan dannes der et »synkende Fond«, hvortil Amortisationen indbetales. Disse Fonds gøres rentebærende ved Udlaan til andre Kommuner, hvilket naturligvis medfører, at man kommer til at optage større Kommunelaan end i og for sig nødvendigt mod tilsvarende Fordringer paa andre Kommuner. Derfor er man ogsaa i de mest fremskredne Kommuner gaaet over til at sige, vi kan lige saa godt selv laane af disse Fonds, som laane ud til andre og selv optage Laan, og trods modstridende Anskuelser har dette

fornuftige Laanefondssystem faaet større og større Betydning.

De stipulerede Laanebetingelser overholdes strængt, og i den Diskussion, der førtes om Sagen, var Striden nærmest om, hvor vidt ikke Kommunerne maatte gøre noget mere end krævet af Parlamentet, og om der ikke, samtidig med at Laanene afbetaltes, maatte oplægges egne Fornyelsesfonds, saaledes at Kommunerne ikke alene arbejdede hen til, at der ikke hvilede Gæld paa de Værker, der var udtjente, men at de ogsaa havde tilvejebragt Midler til nye Anlæg uden at behøve at laane. Saadanne Principper er navnlig gennemførte i Skotlands Byer, og her bruges forøvrigt Indtægterne af Kommunernes Værker ikke til som en Slags indirekte Afgift at indgaa i Kommunekassen, men til Nedsættelse i Prisen.

Kun i ét Tilfælde konstateredes for Parlamentskomiteen en mindre hæderlig kommunal Finansstyrelse, og det fik Byen at føle, da den kom med sit næste Laaneandragende. Det fordredes da, at Byens Revision skulde overtages af Statens Revision for at kontrollere, at alle Betingelser overholdtes — og saa foretrak Byen at frafalde sin Laanebegæring.

I Modsætning til Forholdet hos os kræves altsaa i England Lovgivningsmagts Sanktion til nye Laans Optagelse — en efter min Mening ret omstændelig Fremgangsmaade —, Amortisationsfristen er en Del kortere, og gennem Laanefondsinstitutionen har man et hensigtsmæssigt Middel til at skaane Fremtidens Skatteydere. Vi er ogsaa altfor tilbøjelige til straks at lade Kommunekasserne lukrere ved ny anlagte Værker, uden Hensyn til, at det paa et saadant Tids-

punkt er umuligt at have Vished for, hvad det paa-gældende Foretagende giver i virkelig Nettoindtægt. (Her maa jeg maaske indskyde, at ogsaa i Frankrig synes Amortisationstiden at være en Del kortere end hos os, kun 30 à 35 Aar, ogsaa for stedsnyttige Foretagenders Vedkommende).

Sluttelig skal jeg omtale Forholdene i Preussen, hvor det er Regeringen, som gennem den nødvendige Tilladelse til at udstede Ihænderobligationer øver Kontrol med Kommunernes Laanepolitik. — Naar Laanetilladelse gives, bærer man sig ad paa den Maade, at Laanet tillades optaget under ét til forskellige Foretagender, men for hvert enkelt af disse beregnes en vis kortere eller længere Afdragstid efter Foretagendets Art, dog med Maksimum paa ca. 40 Aar, og herefter beregnes saa hele Laanets Tilbagebetaling. Hvis et af Foretagenderne betinger en Laanetid af 40 Aar, vil det være saa lang Tid, inden hele Laanet er tilbagebetalt, men Afdragene er større i de første Aar end i de senere, eller ogsaa gør man Laanetiden saa meget kortere end 40 Aar og med lige store aarlige Afdrag. I en Rundskrivelse af 1891 fra Finans- og Indenrigsministeren til samtlige Regerings-Præsidenter i Preussen indskærpes følgende Regler:

1. For at opnaa Samtykke til Laan kræves for det første, at det drejer sig om ekstraordinære Udgifter til almennyttige Formaal, som ogsaa kommer Fremtiden til Gode. Derfor kun til ganske bestemte Formaal, ikke til Opretholdelse af allerede eksisterende Anlæg, og ejheller til nye Anlæg, som kræves hvert Aar eller med korte Mellemlum. Til saadanne maa Midlerne tilvejebringes ved ordinære Indtægter.

2. Foretagendet, hvortil der skal laanes, maa være bestemt til Udførelse i en nærmere, allerede fastsat Tid; til Foretagender paa ubestemt Tid gives ikke Laanetilladelse.

3. I Konsekvens heraf udtales det bestemt om Skolebygninger, at Udgiften hertil ikke kan tilvejebringes ved Laan, men ved ad Beskatningsvejen at tilvejebringe Byggefonds i de Kommuner, hvor den stigende Befolkning nødvendiggør nye Bygninger med visse Mellemlum. Har man begyndt at skabe et saadant Byggefond, og dette endnu ikke er stort nok, kan Laan undtagelsesvis optages, men da mod en meget hurtig Amortisation. — Ogsaa til Nyanlæg af Gader tilstedes Laan, men ogsaa kun mod hurtigere Amortisation — til Vedligeholdelse aldrig.

4. Der fordres indsendt Overslag over de projekterede Anlæg; dette gør man ikke mindst for de paagældende Kommuners egne Overvejselsers Skyld. — Endelig oplyser Rundskrivelsen

5. At Reglen hidtil overfor indtægtgivende Foretagender har været, at Laanet amortiseres med $1\frac{1}{2}\%$ aarlig, for ikke-indtægtgivende Foretagender med 1% aarlig, med Tillæg af Renter af den amortiserede Kapital, og for de indtægtgivende Foretagender tillige med Tillæg af Fortjenesten paa Foretagendet.

Skal der optages Laan til Konvertering af et ældre Laan, maa dette nye Laan være amortiseret helt inden det Tidspunkt, paa hvilket det ældre vilde være amortiseret.

Disse Regler haandhæves strængt, og Laanetilladelsen i Preussen er ingenlunde en blot Formsag, Sagen behandles indgaaende af kyndige Finansmænd i

Ministeriet; i den nyere Tid er Reglerne nærmest skærpede, bl. a. har Kommunernes Elektricitetsværker nødvendiggjort strængere Fordringer til Afskrivninger med Amortisation paa 5—10 Aar. — Ogsaa i Preussen haves der altsaa ganske anderledes lovfæstede Regler end hos os.

Jeg tvivler heller ikke om, at man i andre Lande mere gør sig klart, at Statens Kredit ogsaa paavirkes af den Maade, hvorpaa Kommunerne benytter Laanevejen — det tænker man mindre paa her hjemme, hvor Statsgælden forholdsvis set holder sig inden for mere beskedne Grænser. Men ogsaa i saa Henseende savner vi i Virkeligheden bestemte Regler, ligesom m. H. t. Beskatningsforholdene, saaledes som det fremgaar af Generaldirektør Rubins Skattebetragtninger i Berlingske Tidendes Aftennummer af 13. April d. A. (Den Bevægelsesfrihed paa Indkomstskattens Omraade, der i det kommunale Lovforslag er givet København, og som tilsteder en Skatteforhøjelse for alle Indkomstgrupper, hvilket navnlig er fremført som Hovedforsvar for dette Princip, kan jo i Virkeligheden komme til at betyde et stærkt Indgreb i Statens Benyttelse af dette Skattegrundlag).

Men hvad der iøvrigt mest trænges til her hjemme paa dette Omraade, er for det første ensartede Regler ved Laanetilladelsens Givelse; at sætte selve Lovgivningsmagten i Bevægelse hver Gang, vil vel nok være et for stort Apparat, men alle Laanetilladelser bør gives af den samme Centralmyndighed, og at overlade f. Eks. 21 forskellige Amsraad at træffe maaske højst uensartede Afgørelser overfor Stationsbyernes Krav

turde være mindre heldigt. — Lovgivningsmagten bør dernæst fastsætte Regler for, hvor store Laan, Kommunerne overhovedet maa optage under Hensyn til deres Beskatningsforhold og øvrige økonomiske Forhold, og endelig bør Amortisationsfristerne indskrænkes betydeligt — 60 Aars Tiden som i Hovedstaden er f. Eks. ganske urimeligt — og fastsættes forskelligt for de forskellige Formaal, og navnlig under Hensyntagen til, at man i Nutiden paa alle Omraader lever under langt mere omskiftelige Forhold, end Tilfældet var for en Menneskealder siden. Ogsaa bør det overvejes, om ikke det engelske Laanefondssystem — som ogsaa er kendt fra Kristiania — var noget, der kunde efterlignes her hjemme. Men for vore Efterkommeres Skyld trænger vi til faste, bestemte Regler paa dette Omraade, som nøje maa overholdes, og at dette skulde betyde et Indgreb i det kommunale Selvstyre, kan jeg ingenlunde indrømme; i hvert Fald er det for intet at regne mod det Indgreb i Fremtidens kommunale Selvstyre, som Kommunernes Laanepolitik i den sidste Menneskealder vil komme til at betyde for vore Efterkommere.

Af den til Foredraget knyttede Diskussion gengive vi nedenstaaende Udtalelser:

Konferensraad Falbe Hansen kunde i det væsentlige give Indlederen Ret i hans Syn paa de faktiske Forhold, saa vel som i de Ønsker, han havde fremført angaaende Midler til i Fremtiden at hindre en alt for overdreven Vækst af Kommunegælden. Taleren havde selv staaet i Forbindelse med Pengeinstitutter, der yde Laan til Kommuner, og han var bleven slaet af den

Mængde Laanebegæringer, der fremkom. Det havde indenfor de paagældende Institutters Styrelse været overvejet, om man ikke burde holde op med at yde den Art Laan, der undertiden lagde uforholdsmæssige Byrder over paa Fremtiden. Men uagtet Taleren altsaa maatte anse det for rigtigt, at der blev taget Forholdsregler lige overfor en overdreven Gældstiftelse fra Kommunernes Side, saa han dog noget lysere paa Sagen end Indlederen. Naar denne havde anført, at Kommunegælden i Danmark var bleven forøget fra ca. 30 Mill. Kr. i 1870 til ca. 250 Mill. nu, var dette jo ganske vist en meget betydelig Forøgelse, men der var noget skuffende i en Sammenstilling af disse Tal, i denne Stigning fra næsten intet til en Fjerdedel Million; Tallet 250 Millioner var i og for sig ikke saa urimelig stort. Beroligende var det ogsaa, at den stærke Vækst af Kommunernes Gæld ikke var et lokalt dansk Fænomen, men et moderne Kulturfænomen, som man mødte overalt i de civiliserede Lande; det var et Udslag af hele den moderne Omformning af Formueforholdene, hvortil man fandt et tilsvarende Sidestykke i det private økonomiske Liv. Gældforøgelsen betegnede en Deling af Formuen, mere end en Forøgelse af Byrden. Ud fra disse Betragtninger mente Taleren, at man kunde se noget lysere paa Sagen, end Indlederen gjorde, men indrømmes maatte det ganske vist, at Situationen var noget betænkelig, — og det saa meget mere, som de bestaaende Skatteforhold gjorde det vanskeligt at komme bort fra den Vej, Kommunerne var saa stærkt inde paa. Indkomst- og Formueskatterne, som havde været mere formaalstjenlige Skatteformer for en Menneskealder siden, passede i det moderne Samfund ikke saa godt som tidligere til Grundlag for en overvejende Del af Skattebyrden, man maatte i Fremtiden ind paa i højere Grad at tage Skat der, hvor Formuen og Indtægten voksede op, — altsaa noget i Retning af Skat paa Konjunkturgevinster, de Henry George'ske Skatteidealer, og i det hele Skat paa de Indtægter, som voksede frem med Samfundsudviklingen.

Generaldirektør Rubin var enig med Konferensraad Falbe Hansen i, at man ikke maatte vente sig for meget af en Regulering af Betingelserne for Optagelse

af kommunale Laan; det skulde nok vise sig, at Tidens Krav var de stærkeste, — hvad da ogsaa Erfaringerne fra Norge, England osv. bekræftede. Hos os kunde Lovgivningsmagten gribe ind i Forholdet gennem Spørgsmaalet om Ydelsen af Stempelbegunstigelse for Kommuneobligationer, men det viste sig jo, at man ikke vilde skabe Vanskeligheder ad denne Vej. Nej, det maatte være Borgerne selv, der tog Reb i Sejlene, ellers skete der næppe nogen Forandring af Betydning. For Københavns Kommune havde det været et meget skæbnesvangert Skridt, da man i sin Tid gik over til at stifte Laan med en saa lang Amortiseringsperiode som 60 Aar. Med Konferensraad Falbe Hansen var Taleren ligeledes enig i, at Kommunegældens absolute Størrelse i og for sig ikke var saa forfærdende, som man fik Indtryk af ved en Sammenstilling af Væksten af Statens og Kommunernes Gæld i den sidste Menneskealder. Naar Staten havde kunnet undgaa at forøge sin Gæld i nævneværdig Grad, laa det dels i, at Kravene til Statens Finanser havde været mindre hos os end i de store Lande (Militærudgifterne!), dels i at Staten havde haft indirekte Skatter med stærkt stigende Udbytte at støtte sig til. Anderledes med Kommunerne, som havde faaet en Mængde nye og kostbare Opgaver at varetage, medens de havde været henviste til at dække Udgifterne gennem direkte Skatter — og Laan.

Indlederen havde i Slutningen af sit Foredrag berørt det betænkelige i at indrømme Københavns Kommune Bevægelsesfrihed med Hensyn til den kommunale Indkomstskatteprocent, idet der herigennem vil kunne øves et stærkt Indgreb i Statens Benyttelse af Indkomsten som Skattegrundlag. Herimod var der blevet indvendt, at den foreslaaede Bevægelsesfrihed ikke var saa ubetinget, som den syntes at være, idet der var taget den Reservation, at Forholdet mellem Skattesatserne i den stigende Skala skulde bevares; det skulde altsaa være en Betryggelse overfor en mulig vidtgaaende Tilbøjelighed til at forhøje Skatteprocenterne, at man ikke kan forhøje Satserne for de højere Indtægtsgrupper uden at give Satserne for de lavere Grupper en Forhøjelse i samme Forhold. Denne Betragtning kunde Taleren ikke give Medhold; thi en Forhøjelse f. Eks. til det dobbelte betød ikke lige meget for alle Grupper i en Skatteskala, der begyndte

med $0,6\%$ og endte med $5,6\%$; de mindste Indtægter vilde selv efter en saa klækkelig Forhøjelse kun bære en beskednen Skat af $1,2\%$, medens de højeste vilde komme til at svare den meget betydelige Skat af $11,2\%$; det vilde ikke være vanskeligt at faa en demokratisk Borgerrepræsentation til at bevilge en Skatteforhøjelse af en halv Procent for de smaa Indtægter, naar dette medførte en Forhøjelse med $5-6\%$ for de største. I det hele var jo Vedligeholdelsen af Forholdet mellem Satserne — om end det gav en vis Betydning — kun af særlig Betydning, hvis dette Forhold var saa rationelt, at man altid burde kunne falde tilbage paa det. Men en rationel Progressionsskala var, som bekendt, noget højest omkvæstionabelt, og den foreliggende var ganske simpelt udarbejdet saaledes, at nederste Sats skulde give de smaa Indtægter noget ringere Skat end i Øjeblikket, fra denne Sats var man saa prøvende avanceret op og havde endt med $5,6\%$, der var $9\frac{1}{3}$ Gange $0,6\%$. Skatteyderne vilde imidlertid være lidet interesserede i, at disse $9\frac{1}{3}$ fastholdtes, hvis man gjorde Forskellen mellem den Bemidledes og den Ubemidledes Skatteprocent ikke lig 5 men lig 10 o. s. fr. Stillet paa Spidsen kunde Sagen belyses ved, at naar en Skala fra 1 til 10 multipliceredes med 10 , vedligeholdtes Forholdet mellem Satserne, men den Ubemidlede beholdt $\frac{9}{10}$ af sin Indkomst, den Bemidlede berøvedes alt. Hvad man glemte var, at naar $a:b=c$, er $2a:2b$ og $4a:4b$ etc. ogsaa $=c$, men naar $a\div b=d$, er $2a\div 2b=2d$, $4a\div 4b=4d$ etc. Spørgsmaalet havde for Taleren teoretisk Interesse — thi det viste paany, hvor varsom man skulde være under Tumlen med Procenttal o. l. —, men det kunde ogsaa saare vel faa praktisk Betydning, da Kommunen gennem sin »Bevægelsesfrihed« kunde overføre Hovedparten af sit Skattesystem til den progressive Indkomst- og Formueskat, hvad de mindre bemidlede selvfølgelig vilde staa sig ved. Dette var maaske godt og retfærdigt, men det vilde gøre et stærkt Indgreb i Statens Brug af Skatterne og var i hvert Fald ikke tilsigtet, men vilde ikke hindres ved den proportionale Forøgelse af den foreslaede Skala.

Raadmand Gustav Philipsen kunde ikke give Generaldirektør Rubin Medhold i hans sidst anførte

Betragtning. Naar man havde indsat den Bestemmelse i Lovforslaget for Københavns Kommune, at en Forhøjelse af Skatteprocenten for de større Indtægter ikke kunde finde Sted, uden at Satserne for de smaa Indtægter forhøjedes i samme Forhold, var Ræsonnementet det, at de Ubemidlede, som have den væsentligste Fordel af de kommunale Foranstaltninger, der medføre stigende Udgifter, ogsaa skulle føle Følgerne af en mulig letsindig Styrelse. Nu kunde det maaske med nogen Ret siges — saaledes som af Generaldirektør Rubin anført — at selv en relativt betydelig Forhøjelse af Skattesatsen for de mindste Indtægter vilde være lidet afskrækkende, fordi Skatten her i og for sig er saa lille, men dette gjaldt i hvert Fald ikke for de lidt højere Indtægtsgrupper, dem der omfattede den ubemidlede Middelstand; for disse Indtægtsgrupper vilde en Skatteforhøjelse altid være følelig, og dette var af afgørende Betydning, idet disse Indtægtsgrupper rummer den Del af de kommunale Vælgere, som danner Tungen paa Vægtskaalen, og hvis Ønsker Borgerrepræsentationen derfor vil være stærkt opfordret til at tage Hensyn til. — Medens Taleren var enig med Indlederen i hans Grundsyn, kunde han ikke erkende, at det vilde være af Interesse at faa en Regulering af de formelle Betingelser for Kommunernes Gældstiftelse; i hvert Fald troede han ikke, at man skulde vente sig for meget af saadanne formelle Regler. Rundt om i Kommunerne var Skatteprocenten jo steget samtidig med Gældens Forøgelse, og det samme vilde have været Tilfældet i København, hvis man her havde haft Bevægelsesfrihed. I Modsætning til Indlederen fandt Taleren det ikke forkasteligt, at Kommunerne skaffede sig Indtægt gennem deres almennyttige Foretagender som Gas- og Elektricitetsværker o. l.; dette var i Almindelighed set en god og hensigtsmæssig indirekte Beskatning. De saakaldte uproduktive kommunale Udgifter var jo i og for sig uafviselige, men der var paa disse Omraader i de senere Aar stillet ganske urimelige Krav af Ingeniører, Læger osv., Krav, der gik ud paa, at alt skal gøres paa én Gang og til den yderste Fuldkommenhed. Eksempelvis var i Løbet af ikke mange Aar Udgifterne ved Bygning og Indretning af Hospitaler stegne fra ca. 2000 til ca. 10000 Kr. pr. Seng. Lige overfor den Tendens til Udfoldelse af en

overdreven Kommune-Luksus, der nu gjorde sig gældende, var det nødvendigt, at baade Kommunernes Styrelser og Skatteyderne holdt igen.

Borgmester J. Jensen fandt, ligesom Raadmand Philipsen, at Generaldirektør Rubin havde Uret i sine Betragtninger med Hensyn til det nye Skattelovforslag for Københavns Kommune; ved at regne med Yderpunkterne (de største og de mindste Skattesatser i Skalaen) fik Generaldirektøren for let Spil. — Med Hensyn til Hovedspørgsmaalet, om den kommunale Gæld, hævdede Taleren, at det var urimeligt at rette Bebrejdelser mod Københavns Kommune for at have ført en letsindig Laanepolitik. Kommunen havde jo været nødt til at gøre Gæld, da den ved Loven var afskaaret fra at forhøje Indkomstskatten ud over de 3 (i de sidste Aar $2\frac{1}{2}$) Procent. Og man maatte ved Bedømmelsen af det hele Forhold ikke ensidigt fæste Opmærksomheden ved Gældens Størrelse, man maatte erindre, hvad Pengene var blevet anvendt til; Udgifter til Forrentning og Amortisering var jo dog ikke det eneste Resultat af Laanene, de gav jo ogsaa Indtægt gennem de erhvervede Aktiver. Af et Laanebeløb paa ca. 91 Mill. Kr., som var forbrugt i Løbet af Aarene 1883—1807/08, havde 36 Mill. fundet Anvendelse til Erhvervelse af indtægtgivende Aktiver, medens ca. 34 Mill. var medgaaet til egentlige kommunale Anlæg, som ikke gav Udbytte, og ca. 21 Mill. til Formaal, som afskrives. Største Delen af Beløbet var altsaa blevet anvendt til Formaal, som ikke gav Indtægt, men det maatte dog erindres, at Skoler, Hospitaler, Brandstationer osv. betød noget lignende for Kommunen som Værktøj og Redskaber i den private Bedrift; havde man ikke de paagældende Bygninger, vilde man jo være nødt til at leje Lokaler. Nu maatte det ganske vist indrømmes, at Lejen altid blev noget dyrere, naar Kommunen selv byggede, og det kunde ikke nægtes, at den ikke helt økonomiske Kappelstrid mellem Teknikerne og Kunstnerne i mange Tilfælde gjorde Anlægene dyrere end strængt taget nødvendigt. Trods dette var Stillingen imidlertid nu endog gunstigere end for 20—30 Aar siden; i 1880 udgjorde Udgifterne til Forrentning og Afdrag paa Gælden ca. 110% af Indtægten af Aktiver, nu derimod kun ca. 78% . — Ta-

leren skulde villig indrømme, at en stærk Stigning af Kommunens Gæld kunde være betænkelig, men han maatte hævde, at Gældstigningen for Københavns Kommunes Vedkommende havde været en nødvendig Følge af de ekstraordinære Skatteforhold, og det lod sig næppe nægte, at der havde været drevet Politik med Københavns kommunale Skatteforhold. Nogen stor Flothed i den kommunale Administration kunde heller næppe bebrejdes København; det var ikke mange Omraader, hvor Byen kunde siges at være forud for andre Byer af lignende Størrelse. Det maatte ogsaa erindres, at Københavns Kommune i flere Henseender ydede mere end andre Kommuner; dette gjaldt f. Eks. den vide Udstrækning, hvori man imødekom Tidens Krav om Hospitalisering af Sindssyge og legemligt Syge; i sidstnævnte Henseende havde den stærke Udvikling af Sygekasserne paabyrdet Kommunen meget betydelige Udgifter, idet de Takster, hvorefter den ydede Betaling for Hospitalsbehandling af Medlemmer af anerkendte Sygekasser og af Fællestuepatienter i det hele taget, kun udgjorde en Brøkdæl af de virkelige Omkostninger. — Med Hensyn til de udbyttegivende kommunale Aktiver havde Taleren den Opfattelse, at saadanne Forretninger af Kommunen burde drives saaledes, at de gav et rimeligt Overskud. Dette var netop Tilfældet i København, hvor f. Eks. Gas- og Elektricitetspriserne var fastsat saaledes, at der blev en Fortjeneste for Kommunen, men uden at det paa nogen Maade kunde siges, at de var opskruede Monopolpriser; Gaspriserne var lavere end i mange andre danske Byer, og Elektricitetsprisen var f. Eks. ikke saa høj som i Almindelighed i Tyskland. — Ligesom foregaaende Talere troede Borgmester Jensen ikke, at man gennem Fastsættelse af strænge Regler for Optagelsen af kommunale Laan vilde kunne indskrænke Gældstiftelsen i større Omfang; man vilde gennem en Prøvelse af Sagen i de fleste Tilfælde komme til det Resultat, at Laanet burde gives.

Indlederen replicerede sluttelig til de forskellige Talere. Med Konferensraad Falbe Hansen erklærede han sig enig i, at man burde tilstræbe en Forandring i Benyttelsen af Grundlaget for de kommunale Skatter; navnlig var det ganske urimeligt, at man ikke i større

Omfang i Provinsbyerne beskattede de faste Ejendomme — Provinsbyerne indtog i saa Henseende en Særstilling i Sammenligning saavel med Hovedstaden som med Landdistrikterne. — Raadmand Philipsen kunde han vel give Ret i, at man ikke turde vente sig alt for meget alene af formelle Regler for Optagelse af kommunale Laan, men en Regulering af dette Forhold skulde jo ogsaa omfatte reelle Momenter og da først og fremmest nærmere Regler med Hensyn til Amortisationen, herunder især en betydelig kortere Amortisationsfrist, forskellig efter det Formaals Art, hvortil Laanet optoges. — Taleren var i og for sig ikke Modstander af det Princip, at Kommunen skaffede sig Indtægt af Gas- og Elektricitetsværker m. v., men han mente ganske vist, at det burde ske indenfor rimelige Grænser, og navnlig saaledes, at man ikke straks efter Anlægget, hvor det i Virkeligheden var umuligt at afgøre, hvor meget der skulde henlægges til Amortisation, benyttede Værkerne som Malkeko; Eksempler paa Fejl i saa Henseende kunde let hentes fra Forholdene i vore Provinsbyer. — At Lovgivningsmagten, som af Generaldirektør Rubin fremhævet, har Mulighed for at gribe ind, naar der ydes Stempelbegunstigelse ved Kommunelaan, var selvfølgelig rigtigt; men dette vilde næppe kunne faa Betydning i Praksis, dels fordi et saadant Spørgsmaal behandles finanspolitisk og ikke kommunalpolitisk, dels fordi de færreste Laan foranlediger en saadan Lov, som ogsaa, for saa vidt der skulde møde Vanskeligheder, let vilde kunne undgaas, da Fordelen for Kommunerne ikke er af afgørende Betydning.